

Materiały pomocnicze do przedmiotu Chemia I dla studentów studiów I stopnia Inżynierii Materiałowej

Opracowali: *Jarosław Chojnacki i Łukasz Ponikiewski, Wydział Chemiczny,
Politechnika Gdańska, Gdańsk 2018*

1. Zadania dotyczące stężeń procentowych wagowych, ppm, ppb, molowych i przeliczania stężeń

1. Oblicz stężenie roztworu powstałego przez rozpuszczenie 25 kilogramów soli w 100 kg wody.
2. Ile gramów CuSO_4 i ile wody należy użyć, aby otrzymać 250g roztworu o stężeniu 3%. Jaka masa $\text{CuSO}_4 \cdot 5\text{H}_2\text{O}$ i wody musi być użyta aby otrzymać taki sam roztwór?
3. Roztwór kwasu siarkowego zawiera 69,76 g H_2SO_4 w 100 cm^3 i ma gęstość $1,395 \text{ kg/dm}^3$. Oblicz stężenie procentowe i molowe tego roztworu.
4. Ile gramów $\text{CaCl}_2 \cdot 6\text{H}_2\text{O}$ należy użyć, aby po dodaniu wody otrzymać 200 g roztworu, zawierającego 1% jonów chlorkowych Cl^- ?
5. Jaka powinna być masa odważki $\text{K}_2\text{Cr}_2\text{O}_7$, aby po rozpuszczeniu jej w wodzie otrzymać 500 cm^3 roztworu, zawierającego 10 ppm Cr? Załóż gęstość końcowego roztworu 1 kg/dm^3 .
6. Rozpuszczono 0,500g $(\text{NH}_4)_2\text{SO}_4$ w wodzie otrzymując 2 kg roztworu. Oblicz zawartość azotu w tym roztworze w jednostkach ppm.
7. Roztwór H_3PO_4 o masie 30,0 g i stężeniu 20,0% rozcieńczono wodą do objętości 600 cm^3 . Oblicz stężenie molowe tego roztworu.
8. Jaką objętość 65% roztworu kwasu azotowego(V) o gęstości $1,39 \text{ kg/dm}^3$ należy odmierzyć, aby po dodaniu wody otrzymać $0,500 \text{ dm}^3$ roztworu HNO_3 o stężeniu $1,00 \text{ mol/dm}^3$?
9. Jaką objętość 0,500 M roztworu H_2SO_4 można otrzymać poprzez rozcieńczenie wodą 1 dm^3 96% roztworu kwasu siarkowego(VI) o gęstości $1,8355 \text{ kg/dm}^3$?
10. Ile gramów 94% roztworu należy dodać do 5 kg roztworu o stężeniu 70%, aby otrzymać roztwór o stężeniu 84%?
11. Jaką objętość wody należy dodać do 300 cm^3 20% roztworu NaOH o gęstości $1,25 \text{ kg/dm}^3$, aby otrzymać roztwór 15%?
12. W jakim stosunku wagowym należy zmieszać roztwory o stężeniu 70% i 20%, aby otrzymać roztwór 30%?
13. Jaką masę cukru należy dosypać do 250 g roztworu o stężeniu 20% aby otrzymać roztwór o stężeniu 35%?

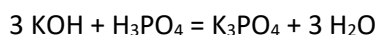
14. Jaką masę wody oraz 10% roztworu kwasu octowego należy zmieszać, aby otrzymać 2 kg roztworu kwasu octowego o stężeniu 1,5%?
15. Oblicz stężenie molowe następujących roztworów:
- 40% roztworu etanolu o gęstości $0,93518 \text{ kg/dm}^3$
  - 30% roztworu HCl o gęstości $1,492 \text{ kg/dm}^3$
  - 50% roztworu HBr o gęstości $1,5173 \text{ kg/dm}^3$
  - 35% roztworu H_2SO_4 o gęstości $1,2579 \text{ kg/dm}^3$
  - 75% roztworu H_3PO_4 o gęstości $1,579 \text{ kg/dm}^3$
  - 26% roztworu NH_3 o gęstości $0,904 \text{ kg/dm}^3$
  - 44% roztworu NaOH o gęstości $1,4685 \text{ kg/dm}^3$
  - 24% roztworu NaCl o gęstości $1,184 \text{ kg/dm}^3$
16. Oblicz stężenie procentowe następujących roztworów:
- 8,13M roztworu etanolu o gęstości $0,93518 \text{ kg/dm}^3$
  - 12,3M roztworu HCl o gęstości $1,492 \text{ kg/dm}^3$
  - 9,37M roztworu HBr o gęstości $1,5173 \text{ kg/dm}^3$
  - 4,49M roztworu H_2SO_4 o gęstości $1,2579 \text{ kg/dm}^3$
  - 12,1M roztworu H_3PO_4 o gęstości $1,579 \text{ kg/dm}^3$
  - 13,8M roztworu NH_3 o gęstości $0,904 \text{ kg/dm}^3$
  - 16,2M roztworu NaOH o gęstości $1,4685 \text{ kg/dm}^3$
  - 4,86M roztworu NaCl o gęstości $1,184 \text{ kg/dm}^3$
17. Do kolby miarowej pobrano $12,0 \text{ cm}^3$ 75% roztworu H_3PO_4 o gęstości $1,579 \text{ kg/dm}^3$ i dodano wody uzyskując roztwór o objętości $2,00 \text{ dm}^3$. Oblicz stężenie molowe końcowego roztworu.
18. Do naczynia pobrano $12,0 \text{ cm}^3$ 12,00 M roztworu H_3PO_4 o gęstości $1,578 \text{ kg/dm}^3$ i dodano wody uzyskując roztwór o masie 2,00 kg. Oblicz stężenie procentowe końcowego roztworu.
19. Jaką objętość 0,010M roztworu NaBF_4 należy użyć, aby po rozcieńczeniu wodą do 500 cm^3 otrzymać roztwór zawierający 10ppm fluoru? Zakładamy, że gęstość tego ostatniego roztworu wynosi 1 kg/dm^3 .
20. Jaką masę fluorku cetyloamoniowego $\text{C}_{16}\text{H}_{33}\text{NH}_3\text{F}$ należy dodać, aby otrzymać 10 kg pasty do zębów o zawartości 1000 ppm fluoru?
21. Załóżmy, że woda morska zawiera około 1ppb złota. Jaką masę wody należy przerobić (zakładając 100% wydajność odzysku), aby otrzymać kruszec potrzebny do wykonania obrączki o masie 2,5g ze stopu 14 karatowego czyli o zawartości 585 promili złota?
22. Roztwór wzorcowy azotanu ołowiu zawiera 10ppm jonów ołowiu. Zakładając gęstość tego roztworu równą 1000 g/dm^3 oblicz stężenie procentowe i molowe $\text{Pb}(\text{NO}_3)_2$ w tym roztworze.
23. Jakie masy: żelazoboru o zawartości 15% B, czystego żelaza oraz czystego neodymu, należy zmieszać, aby otrzymać 250 g materiału ferromagnetycznego (magnes neodymowy) zawierającego 72,3% żelaza, 1% B i 26,7% Nd?
24. Zawartość ditlenku węgla w powietrzu w roku 2015 osiągnęła 400 ppm objętościowych (wpływając na efekt cieplarniany). Wyraż tę zawartość jako stężenie procentowe wagowe i oblicz masę CO_2 zawartą w 1 m^3 powietrza zakładając, że gęstość powietrza wynosi $1,29 \text{ g/dm}^3$.
25. Jaką masę stopu krzemu z borem o zawartości 2% boru należy dodać do czystego krzemu, aby po przetopieniu otrzymać 10kg krzemu domieszkowanego borem na poziomie 1ppm?

Odpowiedzi do rozdziału 1: **1.** 20%; **2.** 7,5g CuSO₄+ 242,5g wody; 11,7g CuSO₄·5H₂O + 238,3g wody **3.** 50,0% i 7,12 M **4.** 6,17g **5.** 14,2 mg **6.** 53ppm **7.** 0,102 M **8.** 34,86 cm³ **9.** 35,86 dm³ **10.** 7000 g **11.** 125 cm³ **12.** 1 : 4 **13.** 57,7g **14.** 300 g 10% i 1700 g wody **15.** i **16.** punkty a – h odpowiadają sobie wzajemnie w obu zadaniach, **17.** 0,0725M **18.** 0,706% **19.** 6,58 cm³ **20.** 132,8g **21.** 1462 tony **22.** 4,83·10⁻⁵ M i 0,0016% **23.** 16,67 g żelazoboru, 66,75 g Nd i 166,58 g Fe **24.** 0,061% i 0,79g **25.** 0,5 g stopu

2. Zadania dotyczące stechiometrii mieszanin, wyznaczania wzorów empirycznych i rzeczywistych oraz stechiometrii reakcji z uwzględnieniem stężeń, czystości i wydajności

1. Oblicz zawartość miedzi w rudach zawierających a) 20% CuS, b) 18% Cu₂O c) 40% CuFeS₂. Która jest najbogatszym źródłem miedzi?
2. Oblicz procentową zawartość siarki w następujących związkach: a) Na₂S₄O₆ b) CuSO₄·5H₂O c) 2CaSO₄·H₂O,
3. Wyznacz zawartość procentową wapnia i węgla w karbidzie technicznym o składzie: 80% CaC₂ i 20% CaO.
4. Wyznacz zawartość procentową żelaza w rudzie zawierającej 25% Fe₃O₄ i 20% Fe₂O₃ oraz składniki nie zawierające żelaza.
5. Oblicz zawartość krzemu w cemencie zawierającym 60% alitu 3CaO·SiO₂, 20% belitu 2CaO·SiO₂ oraz związki, w których krzem nie występuje.
6. Oblicz procentową zawartość siarki w mieszaninie o składzie: 25% Na₂S₂O₃·3H₂O i 75% Na₂SO₄. Oblicz masę wody, jaką można wydzielić ze 100g tej mieszaniny przez prażenie.
7. Mieszanina LiCl i KCl zawiera 60% chloru. Wyznacz skład % tej mieszaniny.
8. Mieszanina LiBr i CaBr₂ zawiera 85% bromu. Wyznacz skład % tej mieszaniny.
9. Mieszanina CaCl₂ i AlCl₃ zawiera 72% chloru. Wyznacz skład % tej mieszaniny.
10. Mieszanina LiCl i KCl zawiera 10% litu. Wyznacz skład % tej mieszaniny.
11. Oblicz zawartość potasu i fosforu w nawozie zawierającym 45% K₂HPO₄ i 55% Ca(H₂PO₄)₂.
12. Jaką masę K₂SO₄ należy dodać do 1kg KCl, aby zawartość potasu w otrzymanej mieszaninie (nawozie) wynosiła 50%?
13. Wyznacz wzór empiryczny na podstawie składu pierwiastkowego dla:
a) 94,07% O i 5,93% H b) 79,88% C i 20,11% H c) 87,42%N i 12,58%H
14. Wyznacz wzór empiryczny na podstawie składu pierwiastkowego dla:
a) tlenku z zawartości 69,94% Fe b) tlenku zawierającego 90,66% Pb c) tlenku uranu 84,8% U
15. Pewna substancji organiczna, zawierająca 40,0% węgla, 6,714% wodoru i tlen ma masę molową 60 g/mol. Wyznacz wzór empiryczny i rzeczywisty związku.

16. Przy spalaniu 1,249 g pewnej substancji organicznej, zawierającej tylko węgiel, wodór i tlen, otrzymano 1,830 g CO₂ i 0,7512 g H₂O. Wyprowadzić wzór empiryczny tej substancji oraz wzór rzeczywisty, wiedząc że masa molowa tego związku wynosi 180 g/mol.
17. Pewien borowodór, zawierający 81,098% boru, jest gazem o gęstości 2,349 g/dm³ w warunkach normalnych (0°C, 1000hPa). Wyznacz wzór empiryczny i rzeczywisty tego związku.
18. Pewien związek azotu i wodoru, zawierający 12,58% wodoru, ma gęstość 1,4097 kg/m³ w warunkach normalnych (0°C, 1000hPa). Wyznacz wzór empiryczny i rzeczywisty tego związku.
19. Pewien związek azotu i wodoru, zawierający 2,34% wodoru, ma gęstość 1,894 kg/m³ w warunkach normalnych (0°C, 1000hPa). Wyznacz wzór empiryczny i rzeczywisty tego związku.
20. Z 20 g uwodnionego chlorku wapnia po wyprażeniu otrzymuje się 10,132 g bezwodnego CaCl₂. Wyznacz wartość *n* we wzorze wodzianu CaCl₂·*n*H₂O.
21. Po wyprażeniu uwodnionego siarczanu miedzi(II) CuSO₄·*n*H₂O nastąpiła utrata 31% masy w postaci wody. Jaki był wzór tego hydratu?
22. Wyznacz empiryczny wzór dla materiału ferromagnetycznego (magnes neodymowy) zawierającego 72,3% żelaza, 1% boru i 26,7% neodymu. Masy molowe: Nd 144; Fe 56; B 10,8 g/mol.
23. Ile gramów glinu, zawierającego 8,00% niereaktywnych zanieczyszczeń należy rozpuścić w HCl, aby otrzymać 1,50 dm³ wodoru w temp 17,0°C, pod ciśnieniem 1050 hPa?
24. Jaką objętość 36% roztworu HCl o gęstości 1,18 g/cm³ należy użyć do reakcji rozpuszczenia 1 kg cynku, aby zapewnić 10% nadmiar kwasu? Ile ZnCl₂ powstanie?
25. Jaką objętość 26% roztworu HCl o gęstości 1,13 g/cm³ należy użyć do rozpuszczenia 1 kg technicznego litu, zawierającego 98% tego metalu, aby zapewnić 10% nadmiar kwasu? Jaka objętość wodoru powstanie w warunkach normalnych?
26. Jaką objętość 36% roztworu HCl o gęstości 1,18 g/cm³ należy użyć, aby rozpuścić 9,3 gramów technicznego glinu, zawierającego 4% zanieczyszczeń nie reagujących z kwasem?
27. Metaliczny glin rozpuszczono w kwasie siarkowym(VI). Zaszła reakcja chemiczna opisana równaniem: 2 Al + 3 H₂SO₄ = Al₂(SO₄)₃ + 3H₂. Oblicz wydajność reakcji, wiedząc że z 15 g glinu otrzymano 50 g siarczanu glinu.
28. Metaliczny glin rozpuszczono w kwasie siarkowym(VI) zgodnie z równaniem: 2 Al + 3 H₂SO₄ = Al₂(SO₄)₃ + 3H₂. Oblicz wydajność reakcji, wiedząc że z 15 g glinu otrzymano 10 dm³ wodoru (0°C, 1000hPa).
29. Jaką masę litu należy odważyć i jaką objętość 8% roztworu HCl o gęstości 1,04 g/cm³ należy użyć, aby otrzymać 30 gramów LiCl·H₂O. Wiadomo, że wydajność reakcji łącznie z krystalizacją produktu wynosi zwykle 86%.
30. Zamierzamy otrzymać tytanian baru poprzez przeprowadzenie wysokotemperaturowej reakcji TiO₂ + BaCO₃ = BaTiO₃(s) + CO₂(g). Oblicz masę dwutlenku tytanu oraz masę węglanu baru potrzebne do otrzymania 100 gramów BaTiO₃.
31. Rubin to tlenek glinu zawierający nieco Cr₂O₃. Planowane jest uzyskanie rubinu poprzez prażenie mieszaniny azotanów metali. Jakie masy Al(NO₃)₃ i Cr(NO₃)₃ należy odważyć, aby po wyprażeniu otrzymać 100 gramów rubinu zawierającego 500 ppm Cr₂O₃?
Schemat reakcji rozkładu: 2Al(NO₃)₃ = Al₂O₃ + 6NO₂ ↑ + 3/2O₂ ↑;
2Cr(NO₃)₃ = Cr₂O₃ + 6NO₂ ↑ + 3/2O₂ ↑
32. Zmieszano 900 cm³ roztworu KOH o stężeniu 0,1 mol/dm³ z 100 cm³ roztworu H₃PO₄ o stężeniu 0,2 mol/dm³. Zaszła reakcja opisana równaniem:

Obliczyć stężenie molowe soli oraz odczynnika występującego w nadmiarze.

33. Oblicz, ile gramów CaCl_2 powstanie i jaka objętość CO_2 (10^5 Pa , 0°C) wydzieli się
- po dodaniu 2 g CaCO_3 do 100 cm^3 roztworu HCl o stężeniu $0,2 \text{ mol/dm}^3$
  - po dodaniu 2 g CaCO_3 do 100 cm^3 roztworu HCl o stężeniu $0,5 \text{ mol/dm}^3$
- $$\text{CaCO}_3 + 2 \text{ HCl} = \text{CaCl}_2 + \text{CO}_2\uparrow + \text{H}_2\text{O}$$
34. Zmieszano 50 g rtęci z 6 g siarki i ogrzano dla zajścia reakcji $\text{Hg} + \text{S} = \text{HgS}$. Oblicz, ile HgS powstało i masę substratu, który był w nadmiarze i pozostał w mieszaninie poreakcyjnej.
35. W reakcji 10 moli gazowego azotu z 15 molami gazowego wodoru powstało 5 moli gazowego amoniaku NH_3 . Ile moli azotu i wodoru pozostało po reakcji?

Odpowiedzi do rozdziału **drugiego**: **1.** a) 13,3% b) 15,98% c) 13,84% **2.** 46,5%, 12,84%, 22,09% **3.** 64,3% Ca i 30%C **4.** 32,08% **5.** 10,64% **6.** 24,49% **7.** 34,5% LiCl **8.** 41,89% LiBr **9.** 48,9% CaCl_2 **10.** 61,1% LiCl **11.** 20,2% K i 22,56% P **12.** +322,3g K_2SO_4 **13.** $(\text{OH})_n (\text{CH}_3)_n (\text{NH}_2)_n$ **14.** Fe_2O_3 Pb_3O_4 U_3O_8 **15.** $(\text{CH}_2\text{O})_n$, CH_3COOH **16.** $(\text{CH}_2\text{O})_n$, $\text{C}_6\text{H}_{12}\text{O}_6$ **17.** $(\text{B}_2\text{H}_5)_n$, B_4H_{10} **18.** $(\text{NH}_2)_n \text{N}_2\text{H}_4$, **19.** HN_3 **20.** sześć **21.** $\text{CuSO}_4 \cdot 4\text{H}_2\text{O}$ **22.** $\text{Fe}_{14}\text{Nd}_2\text{B}$ **23.** 1,28 g metalu **24.** $2,908 \text{ dm}^3$, powstanie 2092 g ZnCl_2 **25.** $19,13 \text{ dm}^3$, 1589 dm^3 wodoru **26.** $85,2 \text{ cm}^3$ **27.** 52,6% **28.** 52,8% **29.** 4,04 g Li i $252,9 \text{ cm}^3$ roztw. HCl **30.** 34,3g TiO_2 i 84,55 g BaCO_3 **31.** 417,4 g $\text{Al}(\text{NO}_3)_3$ i 0,156 g $\text{Cr}(\text{NO}_3)_3$, **32.** 0,02 M K_3PO_4 i 0,03 M nadmiar KOH , **33** a) 1,11 g CaCl_2 i $227 \text{ cm}^3 \text{ CO}_2$, b) 2,22 g CaCl_2 i $454 \text{ cm}^3 \text{ CO}_2$. **34.** 43,69 g HgS i 12,3 g Hg, **35.** 7,5 mola H_2 i 7,5 mola N_2 .